

COP29: Qlobal iqlim fəaliyyəti üçün həlledici dönüş nöqtəsi

Yaqut Ağşahqızı

Noyabr ayında ölkəmiz ən əhəmiyyətli və irimiqyash beynəlxalq tədbirlərdən olan BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyasına (COP29) ev sahibliyi edəcək. Bu konfransın keçirilməsi qlobal iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Prezident İlham Əliyevin VII çağırış Milli Məclisin ilk iclasındakı çıxışında dediyi kimi, COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi bizim beynəlxalq nüfuzumuzu, hörmətimizi göstərən vacib amildir. Ölkəmizin xeyli sayda qonağın iştirak edəcəyi bu mötəbər tədbirə ev sahibliyi etməsi Vətən müharibəsində Zəfərindən sonra yeni dövrə qədəm qoyan Azərbaycanın tarixində çox mühüm rol oynayacaq və təbii ki, özü ilə bərabər yeniliklər gətirəcək. Ölkəmizin dünyada nüfuzu daha da artacaq.

COP29 Təşkilat Komitəsinin üzvü, "Qadın, İnkişaf, Gələcək" İctimai Birliyinin sədri Gülşən Axundova mövzu ilə bağlı "İki sahil"ə açıqlamasında bildirdi ki, Tərəflərin Konfransı, COP kimi tanınan bu tədbir, iqlim dəyişikliyinə yüngülləşdirilməsi və uyğunlaşma strategiyalarının əlaqələndirilməsi və irəliləndirilməsi üçün əsas qlobal platformadır. COP29-da iştirakçılar əvvəlki öhdəliklər üzrə əldə olunan irəliləyişi, xüsusilə Paris Sazişi çərçivəsində müəyyən edilmiş hədəfləri qiymətləndirəcəklər. Paris Sazişi qlobal temperatur artımını sənayeləşmədən əvvəlki dövrün səviyyəsindən 2°C-dən aşağı saxlamağı və onu 1,5°C-də məhdudlaşdırmaq səylərini nəzərdə tutur. Bu hədd daxilində qalmağın təcili ehtiyacı getdikcə daha aydın görünür. Çünki ekstremal hava hadisələri, biomüxtəlifliyin itirilməsi və sosial dağıntılar dünyanın müxtəlif bölgələrini təhdid edir. COP29 konfransı iqlim dəyişikliyinə təsirlərinin sürətləndiyi və fəlakətli nəticələrdən qaçmaq üçün vaxtın azaldığı bir dövrə təsadüf edir. Bu mötəbər tədbir ölkələrin Milli Müəyyənləşdirilmiş Təhdidlərinin (NDC) – yəni fərdi dövlətlərin tullantıları azaltmaq və iqlim təsirlərinə uyğunlaşmaq üçün verdikləri öhdəliklərinin qiymətləndirilməsi üçün məkan rolunu oynayacaq. Bundan əlavə, COP29 iqlim maliyyəsi, itki və ziyan kompensasiyası və inkişaf etməkdə olan ölkələrin yaşıl iqtisadiyyata keçməsi üçün lazım olan texnologiya transfer mexanizmləri üzrə müzakirələr irəli aparılacaq. Bu mübahisələr və onların nəticələri qlobal iqlim fəaliyyətinin gələcək illərdəki istiqamətini birbaşa təsir edəcək.

G.Axundovanın sözlərinə görə, Azərbaycan üçün COP29-a ev sahibliyi etmək ölkəmizin beynəlxalq arenada, xüsusilə iqlim və ekoloji diplomatiya sahəsində artan təsirini əks etdirən mühüm hadisədir. Avropa və Asiyanın kəsişməsində yerləşən və neft istehsal edən bir ölkə kimi, Azərbaycan iqtisadi inkişafı ekoloji dayanıqlılıqla tarazlaşdırmaq üçün unikal çağırışlarla üz-üzədir. Ölkəmiz xüsusilə günəş və külək enerjisi layihələrinə sərmayə qoyaraq enerji mənbələrinin diversifikasiyasında irəliləyişlər əldə edib və COP29 bu təşəbbüsləri nümayiş etdirmək və qlobal tərəfdaşlarla əməkdaşlıq etmək üçün bir fürsət yaradır. Azərbaycanın bu konfransa ev sahibliyi etməsi, həmçinin daha geniş mənada Cənubi Qafqaz regionuna özünəməxsus ekoloji problemləri həll etmək, meşələrin qırılması və su qıtlığından tutmuş iqlim dəyişikliyinə kənd təsərrüfatı və enerji təhlükəsizliyinə təsirinə qədər məsələlərə diqqət yetirmək imkanı verir. Bundan başqa, bu, iqlimə uyğunlaşma və yüngülləşdirmə strategiyalarında regional əməkdaşlığı vurğulamaqla qonşu ölkələr arasında daha güclü əməkdaşlığın təşviqinə imkan yarada bilər.

Həmsöhbətimiz qeyd etdi ki, COP29 konfransı iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə qlobal əməkdaşlığın vacibliyini vurğulayır. Heç bir ölkə, region və ya qitə bu böhranı təkbaşına həll edə bilməz. Tədbir çoxşaxəli diplomatiyanın vacibliyini vurğulayacaq. Çünki ölkələr tullantıların azaldılması hədəfləri, iqlim maliyyəsi və yaşıl texnologiyaların ötürülməsi kimi məsələlərdə ümumi məxrəcə gəlmək üçün birgə işləyəcəklər. Ev sahibi kimi Azərbaycan qlobal əməkdaşlığın gücləndirilməsi və inklüziv, kollektiv fəaliyyətə çağırış etmək üçün unikal bir mövqedə olacaq. COP29-un mərkəzi aspektlərindən biri Paris Sazişi çərçivəsində götürülmüş iqlim öhdəliklərinin icrası üzərində dayanacaq. Bir çox ölkələr bu sahədə öz vədlərini yerinə yetirməkdə geri qalır. Ona görə onların bu məsələlərin lobal ictimaiyyət, qlobal temperatur artımının məhdudlaşdırılması hədəflərinə uyğun olub-olmadığını yoxlamaq üçün yenilənmiş NDC-ləri diqqətlə izləyəcəklər. Konfrans məsuliyyət üçün platforma rolunu oynayacaq və ölkələri əvvəlki vədləri yerinə yetirməyə və onları aşmağa təşviq edəcək. Azərbaycan ev sahibi kimi dayanıqlı inkişaf və emissiyaların azaldılması sahəsində nümunə göstərməklə bu prosedura rəhbərlik edə bilər.

COP29 Təşkilat Komitəsinin üzvü qeyd etdi ki, iqlim fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsi məsələsi hələ də mübahisəli bir mövzudur. Xüsusilə inkişaf etməkdə olan ölkələr həm iqlim təsirlərini azaltmaq, həm də artıq baş verən dəyişikliklərə uyğunlaşmaq üçün daha çox maliyyə dəstəyi tələb edirlər. COP29-da iqlim maliyyəsi müzakirələri zamanı diqqət zəngin ölkələrin, daha yoxsul ölkələrə aşağı karbon iqtisadiyyatlarına keçmək və iqlim dəyişikliyi nəticəsində baş verən zərərlərlə mübarizə aparmaq üçün illik 100 milyard dollar töhfə vermə öhdəliklərini necə yerinə yetirəcəklərinə yönəldiləcək. Azərbaycan inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan

ölkələr arasında körpü rolunu oynayaraq bu danışıqların asanlaşdırılmasına kömək edə bilər. İnnovasiya və texnologiya iqlim böhranının həllində mühüm rol oynayacaq. Günəş və külək enerjisi texnologiyalarından tutmuş karbon tutma və saxlama sistemlərinə qədər qabaqcıl həllərin geniş miqyasda tətbiq olunması ölkələrin iqtisadiyyatlarını nə qədər sürətli və effektiv şəkildə dekarbonizasiya edə biləcəyini müəyyən edəcək. COP29 inkişaf etməkdə olan ölkələrdə yaşıl texnologiyaları mənimsəmək üçün lazımi infrastruktur və ya sərmayə potensialının olmamasını nəzərə alaraq bu texnologiyaların ötürülməsi mexanizmlərini müzakirə edəcək. Azərbaycanın inkişaf edən bərpaolunan enerji sektoru və təmiz enerji innovasiyaları üçün regional mərkəz kimi potensialı konfransda müzakirə ediləcək əsas mövzular arasında olacaq.

İqlim fəaliyyətində ictimai maarifləndirmənin əhəmiyyətindən söz açan G.Axundovanın sözlərinə görə, COP29 yüksək səviyyəli siyasi tədbir olsa da, onun uğuru daha geniş ictimaiyyətin iştirakı və anlaşmasından asılıdır. İqlim dəyişikliyi yalnız beynəlxalq sazişlər vasitəsilə həll etmək mümkün deyil; bu, davranış modellərində, istehlak vərdislərində və enerji istifadəsində cəmiyyət daxilində dəyişikliklər tələb edir. Bu səbəbdən də ictimai maarifləndirmə iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə ən güclü vasitələrdən biridir. Azərbaycan, öz növbəsində, vətəndaşlarını, xüsusilə gəncləri və gənc peşəkarları, iqlim fəaliyyətinə cəlb etmək üçün müxtəlif təhsil proqramları və kampaniyalarla liderlik edə bilər. Nəticə etibarilə, COP29 sadəcə dünya liderlərinin toplaşdığı bir tədbir deyil, eyni zamanda, bütün bəşəriyyət üçün fəaliyyətə çağırışdır. Bu məsələlərdə Azərbaycanın ev sahibi kimi rolu mühüm əhəmiyyət daşıyır və ölkəmiz bu platformadan istifadə edərək daha güclü iqlim öhdəlikləri, genişləndirilmiş əməkdaşlıq və davamlı inkişafın daha çox vurğulanmasına töhfə verə bilər. İctimai maarifləndirmə bu prosesdə və medianın iştirakı COP29-da yaradılan dinamikanın davamlı iqlim fəaliyyətinə çevrilməsi üçün həlledici olacaqdır. Doğru liderlik və cəmiyyətin bütün sektorlarının iştirakı ilə Azərbaycan global iqlim əməkdaşlığında yeni bir dövrün başlanmasına kömək edərək daha təhlükəsiz və davamlı bir gələcəyin təmin olunmasında mühüm rol oynaya bilər.